



# Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013

2013 dccc 4

## RHAN 3

TREFNIADAU AR GYFER LLYWODRAETH LEOL

## PENNOD 3

ADOLYGIADAU O DREFNIADAU ETHOLIADOL

*Cymunedau*

### **31 Adolygu trefniadau etholiadol i gymuned gan brif gyngor**

- (1) Caiff prif gyngor gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned yn ei ardal —
  - (a) o'i wirfodd, neu
  - (b) ar gais—
    - (i) y cyngor cymuned ar gyfer y gymuned, neu
    - (ii) dim llai na 30 o etholwyr llywodraeth leol sydd wedi eu cofrestru yn y gymuned.
- (2) Ond rhaid i brif gyngor beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (1) ar gais y cyngor cymuned neu etholwyr llywodraeth leol os yw o'r farn y byddai gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.
- (3) Y newidiadau y caiff prif gyngor eu cynnig a'u gwneud mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon—
  - (a) yw'r newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned y mae'r prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol, a

- (b) o ganlyniad i unrhyw newid i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned, y newidiadau hynny i drefniadau etholiadol y brif ardal y mae o'r farn eu bod yn briodol.
- (4) At ddibenion is-adran (3)(b), mae adran 30 yn gymwys i brif gyngor fel y mae'n gymwys i'r Comisiwn.
- (5) Caiff prif gyngor ymrwymo mewn cytundeb gyda'r Comisiwn er mwyn i'r Comisiwn (o dan adran 32) arfer swyddogaeth y cyngor o gynnal adolygiadau o dan yr adran hon.
- (6) Caiff y cytundeb fod ar y telerau a'r amodau hynny y mae'r prif gyngor a'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol.
- (7) Yn y Rhan hon, mae cyfeiriad at drefniadau etholiadol cymuned yn gyfeiriad at y canlynol—
  - (a) nifer aelodau'r cyngor ar gyfer y gymuned;
  - (b) ei rhaniad yn wardiau (os yw'n briodol) at ddibenion ethol cyngorwyr;
  - (c) nifer a ffiniau unrhyw wardiau;
  - (d) nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer unrhyw ward;
  - (e) enw unrhyw ward.

### **32 Adolygu trefniadau etholiadol cymuned gan y Comisiwn**

- (1) Caiff y Comisiwn, yn unrhyw un neu ragor o'r amgylchiadau a ddisgrifir yn is-adran (2), gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned.
- (2) Yr amgylchiadau yw—
  - (a) pan fo'r Comisiwn wedi cytuno i arfer swyddogaeth prif gyngor o gynnal adolygiadau o dan adran 31(5);
  - (b) pan ofynnwyd i'r Comisiwn gynnal adolygiad o gymuned gan—
    - (i) y cyngor cymuned, neu
    - (ii) dim llai na 30 o etholwyr llywodraeth leol o'r gymuned;
  - (c) pan na fo prif gyngor wedi cydymffurfio â chyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru i gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer un neu ragor o'i gymunedau.
- (3) Ond rhaid i'r Comisiwn beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (1) yn dilyn cais gan gyngor cymuned neu etholwyr llywodraeth leol os yw o'r farn y byddai gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.
- (4) Y newidiadau y caiff y Comisiwn eu hargymell mewn perthynas ag unrhyw adolygiad o dan yr adran hon—
  - (a) yw'r newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol, a
  - (b) o ganlyniad i unrhyw newid i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned, y newidiadau hynny i drefniadau etholiadol y brif ardal y mae o'r farn eu bod yn briodol.
- (5) Pan fo'r Comisiwn yn cynnal adolygiad yn yr amgylchiadau a ddisgrifir yn is-adran (2)(c), caiff adennill y gost am wneud hynny oddi wrth y prif gyngor.

*Statws* This is the original version (as it was originally enacted).

- (6) Os bydd anghytundeb rhwng y Comisiwn a'r prif gyngor ynghylch y swm sy'n daladwy i'r Comisiwn o dan is-adran (5), caiff Gweinidogion Cymru benderfynu'r swm hwnnw.
- (7) O ran unrhyw swm sy'n daladwy i'r Comisiwn o dan yr adran hon, mae modd ei adennill fel dyled sy'n ddyledus i'r Comisiwn.

### 33 Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol cymuned

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo prif gyngor yn ystyried gwneud neu, yn ôl y digwydd, pan fo'r Comisiwn yn ystyried argymell, newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned.
- (2) Wrth ystyried a ddylid rhannu cymuned yn wardiau cymuned, rhaid rhoi sylw i'r canlynol—
  - (a) a yw nifer neu ddsbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned yn y fath fodd sy'n gwneud un etholiad o gynghorwyr cyngor cymuned yn anymarferol neu'n anghyfleus, a
  - (b) a yw'n ddymunol y dylai unrhyw ardal o'r gymuned gael cynrychiolaeth ar wahân ar y cyngor cymuned.
- (3) Pan benderfynir rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth ystyried maint a ffiniau'r wardiau ac wrth bennu nifer y cynghorwyr cymuned sydd i'w hethol ar gyfer pob ward, dylid rhoi sylw i'r canlynol—
  - (a) unrhyw newid yn nifer neu yn nosbarthiad etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl unrhyw argymhelliad,
  - (b) dymunoldeb pennu ffiniau sydd yn hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly, ac
  - (c) unrhyw gwlwm lleol a fydd yn cael ei dorri wrth bennu ffiniau penodol.
- (4) Pan benderfynir peidio â rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth bennu nifer y cynghorwyr sydd i'w hethol ar gyfer pob cymuned, dylid rhoi sylw i'r canlynol—
  - (a) nifer a dosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned, a
  - (b) unrhyw newid yn y nifer neu'r dosbarthiad hwnnw sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl pennu nifer y cynghorwyr cymuned.
- (5) At ddibenion yr adran hon, rhaid rhoi sylw i unrhyw anghysondeb rhwng nifer etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sydd yn gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol).
- (6) Yn yr adran hon, ystyr “ystadegau swyddogol perthnasol” yw'r ystadegau swyddogol hynny (o fewn yr ystyr a roddir i “official statistics” yn adran 6 o [Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007](#) (p. 18)) y mae'r Comisiwn, neu yn ôl y digwydd, y prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol.